

Stanovisko
Odboru ochrany finančných spotrebiteľov Národnej banky Slovenska
zo 14. októbra 2015 č. 2/2015
k výkladu ustanovenia § 9a ods. 3 zákona č. 250/2007 Z. z.

Národná banka Slovenska (ďalej len „NBS“), odbor ochrany finančných spotrebiteľov (ďalej len „OFS“), na základe ustanovenia § 1 ods. 3 písm. a) bodu 3 zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dohľade“) vydáva toto stanovisko:

Článok 1
Predmet úpravy

1. Toto stanovisko má poskytnúť subjektom poskytujúcim úvery spotrebiteľom vysvetlenie k uplatňovaniu § 9a ods. 3 zákona č. 250/2007 Z. z., o ochrane spotrebiteľa, v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane spotrebiteľa“).

Článok 2
Dotknuté ustanovenia právnych predpisov

2. Útvar dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska opiera svoj právny názor vyjadrený v tomto stanovisku predovšetkým o tieto ustanovenia právnych predpisov:
 - § 9a a § 9b zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa,
 - § 520, § 522, § 566 a 567 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „občiansky zákonník“).

Článok 3
Stanovisko

3. Podľa § 9a ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa *„[p]redávajúci ani osoba, ktorá v mene veriteľa alebo vo vlastnom mene vymáha pohľadávky vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy, nesmie spotrebiteľa v súvislosti s uplatňovaním alebo vymáhaním pohľadávok osobne navštevovať v jeho domácnosti alebo na pracovisku. Na tento účel je rovnako zakázané akýmkoľvek spôsobom kontaktovať alebo obťažovať spotrebiteľa počas sviatkov, dní pracovného pokoja alebo počas pracovných dní v čase po osemnástej hodine.“*
4. Predmetné ustanovenie bolo do zákona o ochrane spotrebiteľa začlenené novelou - zákonom č. 102/2014 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri predaji tovaru alebo poskytovaní služieb na základe zmluvy uzavretej na diaľku alebo zmluvy uzavretej mimo prevádzkových priestorov predávajúceho a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. 5. 2014. Zákonodarca ním reagoval na agresívne praktiky vymáhania pohľadávok. Podľa spoločnej správy výborov Národnej rady Slovenskej republiky o výsledku prerokovania vládneho návrhu zákona o ochrane spotrebiteľa pri predaji tovaru alebo poskytovaní služieb na základe zmluvy uzavretej na diaľku alebo zmluvy uzavretej mimo prevádzkových priestorov predávajúceho a o zmene a doplnení niektorých zákonov v druhom čítaní (tlač 820a) sa explicitne ustanovujú obmedzenia vymáhania pohľadávok s ohľadom na zabránenie ingerencie do práva spotrebiteľa na súkromie a rodinný život. Generálne sa ustanovuje aj zákaz akýmkoľvek spôsobom kontaktovať alebo obťažovať

spotrebiteľa počas sviatkov, dní pracovného pokoja alebo počas pracovných dní v čase po osemnástej hodine.

5. Pri výklade vyššie citovaného ustanovenia právno-aplikačnou praxou sa začali objavovať názory, podľa ktorých sa má toto pravidlo aplikovať iba na prípady, kedy je u spotrebiteľa uplatňovaná alebo vymáhaná celá pohľadávka. Uvedené závery sú však v rozpore: s a) jazykovým (gramatickým), s b) účelovým (objektívne teleologickým) aj s c) tzv. logickým (objektívne recentným) výkladom, a preto ich nie je možné akceptovať.

Ad a) Pod pojmom *pohľadávky* (vyplývajúcej zo spotrebiteľskej zmluvy) je treba rozumieť „právo veriteľa požadovať od dlžníka určitú majetkovú hodnotu“¹. Ustanovenie § 118 občianskeho zákonníka pritom za majetkovú hodnotu nepochybne považuje ako právo veriteľa na zaplatenie celého plnenia, tak aj právo veriteľa na zaplatenie jednotlivej splátky.

Ad b) Účel ustanovenia v dôvodovej správe vyjadrený nie je. Na základe znenia spoločnej správy výborov a materiálnych prameňov právnej úpravy usudzujeme, že prvá veta ustanovenia bola do zákona zaradená z dôvodu, aby sa zamedzilo rôznym formám vyvíjania nátlaku na spotrebiteľa pri osobných návštevách v jeho domácnosti alebo na jeho pracovisku súvisiacich s uplatňovaním alebo vymáhaním pohľadávok. Uplatňovanie a vymáhanie pohľadávok v domácnosti alebo na pracovisku môže mať na spotrebiteľa predovšetkým psychické a sociálne negatívne dopady a môže viesť k narušeniu vzťahov v rodine a na pracovisku (s potenciálnym deštruktívnym účinkom). Ich závažnosť pritom v zásade nezávisí od toho, či je spotrebiteľ obťažovaný kvôli celej pohľadávke alebo iba kvôli jej časti. Zásadný význam má pre spotrebiteľa z pohľadu následkov predovšetkým spôsob a intenzita obťažovania.

Ad c) Argumentom a fortiori vo forme a maiori ad minus je treba prísť k záveru, že ak je zakázané navštevovať, kontaktovať a obťažovať spotrebiteľa v súvislosti s uplatňovaním či vymáhaním celého dlhu, bude to zakázané aj v súvislosti s uplatňovaním jednotlivých splátok. Ak je spotrebiteľ chránený i v prípade viac závažného porušenia zmluvy (nezaplatenia celého dlhu) musí byť chránený minimálne rovnako aj v prípade menej závažného porušenia zmluvy (nezaplatenia iba časti dlhu v podobe jednotlivej splátky). Zjavne tu preto neexistuje racionálny dôvod rozlišovať či dlžník mešká so zaplatením celého dlhu alebo iba so zaplatením jednej či viacerých splátok.

6. Ustanovenie § 9a ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa je vzhľadom k vyššie uvedenému potrebné vykladať tak, že zakazuje predávajúcemu i akejkolvek inej osobe, ktorá v mene veriteľa alebo vo vlastnom mene vymáha pohľadávky vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy, osobne navštevovať spotrebiteľa v jeho domácnosti alebo na pracovisku v súvislosti s uplatňovaním alebo vymáhaním pohľadávky bez ohľadu na to, či je uplatňovaná alebo vymáhaná celá pohľadávka alebo iba časť pohľadávky v podobe jednej či viacerých splátok. Predmetným ustanovením nie sú dotknuté osobitné predpisy regulujúce rámcový výkon činnosti advokáta, súdneho exekútora a notára pri výkone ich povolania, čo potvrdzuje ustanovenie § 9b zákona o ochrane spotrebiteľa.

¹ HENDRYCH, Dušan et al. *Právnický slovník*. Praha: C. H. Beck, 2009.

Článok 4

K plneniu záväzku v mieste bydliska spotrebiteľa

7. Sú známe prípady spoločností, ktoré dávajú spotrebiteľovi na výber voľbu spôsobu splácania dlhu, pričom jednou z ponúkaných foriem je splácanie v hotovosti v domácnosti spotrebiteľa.
8. Ak sa veriteľ so spotrebiteľom výslovne dohodol na uvedenom spôsobe plnenia záväzku, môže predávajúci (alebo iná osoba uvedená v § 9a zákona o ochrane spotrebiteľa) spotrebiteľa v jeho domácnosti navštíviť (ďalej len „dohodnutá návšteva“). Táto návšteva však musí byť uskutočnená čo najmenej obťažujúcim spôsobom, ktorý je nevyhnutne potrebný pre splnenie povinnosti predávajúceho (v postavení veriteľa) poskytnúť spotrebiteľovi (v postavení dlžníka) súčinnosť pri plnení (umožniť spotrebiteľovi záväzok splniť). V priebehu dohodnutej návštevy sa predávajúci ani osoba, ktorá v mene veriteľa alebo vo vlastnom mene vymáha pohľadávky vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy, nesmie dopustiť konania, ktorým ohrozi alebo poruší zákonodarcom ustanovený záujem na ochrane súkromia a ďalších práv spotrebiteľa.
9. Podľa § 567 ods. 1 občianskeho zákonníka ab initio sa dlh „*plní na mieste určenom dohodou účastníkov.*“ V prípadoch, kedy „*nie je miesto plnenia takto určené, je ním bydlisko alebo sídlo dlžníka.*“ Z uvedeného plynie, že aj pokiaľ sa strany dohodnú na splácaní dlhu v hotovosti bez toho, aby si určili miesto plnenia, je týmto miestom bydlisko alebo sídlo spotrebiteľa.² Podľa § 566 občianskeho zákonníka je veriteľ povinný plnenie prijať. Z ustanovení § 520 a 522 občianskeho zákonníka takisto vyplýva, že veriteľ je povinný poskytnúť dlžníkovi pri plnení súčinnosť. Z povahy veci plynie, že realizácia týchto povinností v prípade plnenia v hotovosti musí obligatórne zahŕňať návštevu u spotrebiteľa.
10. Samotné prijatie plnenia v sídle dlžníka (poskytnutie súčinnosti pri plnení) nie je zo sémantického pohľadu možné považovať za „uplatnenie“ ani za „vymáhanie“ práva. Pojem uplatňovania pohľadávky v sebe implikuje aktivitu veriteľa smerujúcu k dlžníkovi či inej osobe alebo orgánu, ktorou sa plnenie požaduje. Poskytnutie súčinnosti pri plnení (prevzatie plnenia) v sebe tento aktívny prvok nezahŕňa, pretože veriteľ týmto úkonom iba pasívne prevezme plnenie, ktoré mu dlžník poskytne z vlastnej vôle a iniciatívy. Argumentom právnej logiky ad absurdum sa dá dospieť k záveru, že by v opačnom prípade bolo za uplatnenie pohľadávky treba považovať aj prevzatie plnenia prineseného dlžníkom do sídla veriteľa. Za uplatnenie pohľadávky je v tomto svetle treba rozumieť explicitnú žiadosť veriteľa adresovanú dlžníkovi či inej osobe alebo orgánu vyzývajúcu buď priamo adresáta alebo iný subjekt k plneniu.
11. Dôvodíme preto, že § 9a ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa sa s vyššie uvedenými ustanoveniami občianskeho zákonníka do konfliktu nedostane, a budú sa realizovať (popr. aplikovať) súčasne. Ak má dlžník podľa dohody alebo zákona plniť veriteľovi vo svojej domácnosti, môže veriteľ alebo iná osoba uvedená v § 9a ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa uskutočniť návštevu v spotrebiteľovej domácnosti za účelom splnenia svojej povinnosti prijať plnenie (poskytnúť spotrebiteľovi súčinnosť pri plnení). Môže tak vzhľadom k zneniu § 9a ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa urobiť iba spôsobom nevyhnutne potrebným pre splnenie tejto svojej zákonnej povinnosti. Akýmkoľvek ďalším navštevovaním, kontaktovaním alebo iným obťažovaním spotrebiteľa (vrátane nadbytočného obťažovania pri prvej návšteve) by tento veriteľ porušil zákon.

² Pozn.: pre zjednodušenie sú pojmy „bydlisko“ a „domácnosť“ pre účely tohto stanoviska totožné.

Článok 5
K ďalším zakázaným spôsobom obťažovania

13. Zatiaľ čo sa osobná návšteva spotrebiteľa v domácnosti a na pracovisku zákonom zakazuje generálne, kontaktovať alebo akýmkoľvek iným spôsobom okrem osobnej návštevy obťažovať spotrebiteľa je podľa § 9a ods. 3 in fine zákona o ochrane spotrebiteľa zakázané počas sviatkov, dní pracovného pokoja a počas pracovných dní v čase po osemnástej hodine.
14. Objektívne teleologickým výkladom nemožno dospieť k inému záveru, než k tomu, že *časom po osemnástej hodine* sa rozumie doba od osemnástej hodiny večernej do šiestej hodiny ránej. K uvedenému záveru pritom môžeme dospieť i použitím argumentu ad absurdum. V prípade, že by sa slovná formulácia *čas po osemnástej hodine* vykladala ako doba medzi osemnástou hodinou a polnocou, bolo by možné spotrebiteľa kontaktovať a obťažovať v nočných (resp. skorých ranných) hodinách, čo by vo svojich dôsledkoch zasahovalo do práv spotrebiteľa v omnoho väčšej intenzite. Z tohto dôvodu je rýdzo jazykový výklad v tomto prípade neakceptovateľný.

Článok 6
Záverečné ustanovenia

15. Toto stanovisko predstavuje právny názor OFS, ktorý bude zo strany OFS uplatňovaný pri výkone dohľadu a vedení prvostupňových konaní.
16. Toto stanovisko sa uplatňuje odo dňa jeho schválenia riaditeľom OFS.

V Bratislave, dňa 14. októbra 2015

Mgr. Roman Fusek, v.r.
riaditeľ odboru ochrany finančných spotrebiteľov